

TAMPEREEN KAUPUNKI

Ilokkaanpuiston asemakaava-alueen (8617) pesimälinnustoselvitys

Raportti

ID: 1 576 621

Mäkelä Tiina

14.9.2016

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
2	Selvitysalue.....	1
3	Lähtötiedot ja menetelmät	2
3.1	Lähtötiedot	2
3.2	Maastotyöt.....	2
3.3	Uhanalaisuusluokitus.....	2
3.4	Lintudirektiivi	2
3.5	Kansainväliset vastuulajit	3
3.6	Epävarmuudet.....	3
4	Tulokset.....	3
4.1	Pesimälinnuston yleiskuvaus	3
4.2	Uhanalaiset, silmälläpidettävät, lintudirektiivin liitteen I lajit ja Suomen kansainväliset vastuulajit.....	6
5	Johtopäätökset ja suositukset.....	7

Pohjakartat © Maanmittauslaitos 2016

Raportin kuvat © FCG / Tiina Mäkelä

Kannen kuva: puukiipijä (*Gerthia familiaris*) © Tiina Mäkelä

14.9.2016

Ilokkaanpuiston asemakaava-alueen (8617) pesimälinnustoselvitys

1 Johdanto

Tämä Ilokkaanpuiston asemakaava-alueen pesimälinnustoselvitys on laadittu Tampereen kaupungin toimeksiannosta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:ssä. Selvityksen on laatinut biologi, FM Tiina Mäkelä.

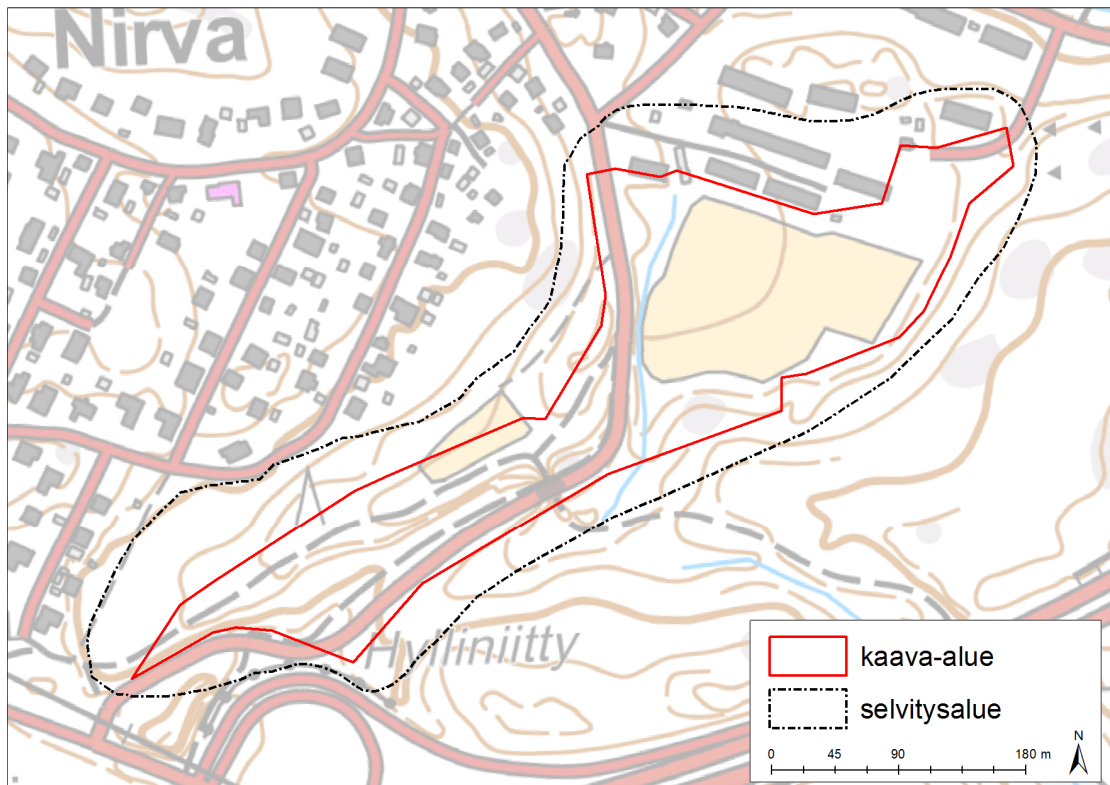
Selvityksessä on kartoitettu alueella esiintyvä pesimälinnusto sekä linnuille arvokkaat elinympäristöt. Selvitys perustuu kesällä 2016 laadittuihin maastokartoituksiin.

Selvitystä voidaan käyttää hyväksi alueen maankäytön suunnittelussa.

2 Selvitysalue

Suunnittelualue sijaitsee Koivistonkylän ja Nirvan kaupunginosassa noin kuusi kilometriä Tampereen ydinkeskustan eteläpuolella, Hylliniitynkadun varrella. Kaavamuuotos koskee Ilokkaanpuistoksi nimettyä peltoaluetta, Hylliniitynpuistoa sekä Hylliniitynkadun aluetta.

Kartoitukset kohdennettiin asemakaava-alueelle sekä lähiympäristöön. Selvitysalueen sijainti on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Ilokkaanpuiston asemakaava-alue sekä linnustoselvitysalueen rajaus.

14.9.2016

3 Lähtötiedot ja menetelmät

3.1 Lähtötiedot

Selvitysalueelta ei ollut käytössä aiempia linnustoselvitystietoja. Lähtötietoina on käytetty mm. seuraavia selvityksiä ja aineistoja:

- Maalintujen kartoitusohjeet (Väisänen 2015)
- Suomen lintuatlas (Väisänen ym. 2011)
- Suomen lintujen uhanalaisuus (Tiainen ym. 2015)

3.2 Maastotyöt

Linnustoselvityksen maastoinventoinnit on laadittu 20.5. ja 10.6. noin klo. 5.00–10.00. Sää maastokäyntien aikana oli hyvä (Taulukko 1).

Taulukko 1. Säätila linnustokartoituksen maastopäivinä.

Päivämäärä	Lämpötila	Tuulen voimakkuus	Pilvisyys
20.5	+6°C	1 m/s	3/8
10.6	+5°C	1 m/s	8/8

Kartoitus tehtiin maalinnuston kartoituslaskentamenetelmää soveltamalla (Väisänen 2015). Maastokäynnin aikana koko selvitysalue kuljettiin ristiin rastiin hitaasti läpi siten, että mikään kohta kartoitettavasta alueesta ei jäänyt 20–40 metrin päähän kulkureitistä. Noin 10–20 metrin välein pysähdyttiin kuuntelemaan ja kirjaamaan havaitut lajit ylös.

Kartoituslaskenta perustuu lintujen reviirikäyttäytymiseen eli jokainen reviiri (laulava koiras, pari, pesä, poikue jne.) kirjataan ylös. Päähuomion kohteena kartoituksessa olivat suojelullisesti arvokkaat lajit (alueellisesti ja valtakunnallisesti uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit, lintudirektiivin liitteen I lajit, kansainväliset vastuulajit, muutoin harvalukuiset lajit sekä petolintulajit), joiden esiintyminen ja mahdollisten reviirien sijainnit pyrittiin selvittämään.

3.3 Uhanalaisuusluokitus

Tammikuussa 2016 julkaistiin Suomen lintujen uusin uhanalaisuusarvio (Tiainen ym. 2015), johon tässä raportissa esitetyt lintujen uhanalaisuusluokat perustuvat. Uhanalaisia lajeja ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole uhanalaisia lajeja.

3.4 Lintudirektiivi

Maastoinventointien yhteydessä havainnoitiin Euroopan Unionin lintudirektiivin (79/409/EEC,) liitteen I lajeja. Lintudirektiivin liite I käsittää yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita (Natura 2000 -verkosto). Lintudirektiivi koskee Euroopan luonnonvaraisia lintuja ja sen yleistavoite on ylläpitää tietyt lintukannat sellaisella tasolla, joka vastaa ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia. Lintudirektiivi edellyttää sekä

14.9.2016

lintulajien että niiden elinympäristöjen suojelua. Direktiivi kieltää niissä luettelujen lintujen tahallisen tappamisen, pyydystämisen häiritsemisen erityisesti pesinnän aikana ja kaupallisen käytön

3.5 Kansainväliset vastuulajit

Suomella katsotaan olevan kansainvälinen vastuu tiettyjen pohjoisten alkuperäislajien säilyttämisestä. Vastuu merkitsee lähinnä sitä, että lajin seuranta ja tutkimusta on tehostettava ja että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa – lajit eivät välttämättä ole uhanalaisia. Lainsäädännössä määriteltyä asemaa vastuulajeilla ei ole (Ympäristöhallinto 2013).

3.6 Epävarmuudet

Selvitystyön epävarmuustekijät liittyvät luonnon vuotuiseseen vaihteluun sekä maastoinventointien rajalliseen kestoan. Inventointitulokset ilmentävät aina hetkellistä luonnon tilaa, joka voi jossain määrin vaihdella vuosittain. Niinpä alueella voi esiintyä joinain vuosina lajeja, joita ei tässä kartoituksessa havaittu.

Linnuston kartoituslaskennalle soveltuvana aikavälinä pidetään Etelä-Suomessa noin 25.4.–20.6 (Väisänen 2015). Kartoitus tehtiin Ilokkaanpuiston alueella optimaalisena kartoitusajankohtana ja hyvässä säässä, jolloin lintujen lauluaktiivisuus ja havaittavuus oli hyvä. Lisäksi kesällä 2016 samalla alueella laadittujen lepakkoselvitysten aikana tarkkailtiin myös yöaktiivista linnustoa.

Epävarmuustekijät huomioiden voidaan todeta, että selvityksessä on pystytty kartoittamaan alueen pesimälinnusto maankäytön suunnittelun kannalta riittävällä tarkkuudella.

4 Tulokset

4.1 Pesimälinnuston yleiskuvaus

Selvitysalueen linnusto edustaa pääasiassa kulttuuriympäristöjen ja tuoreiden kangasmaiden lajistoa. Peltojen ja teiden lehtipuuvältaisilla reunavyöhykkeillä esiintyy myös joitain lehtolajeja.

Yhteensä linnustonselvityksen aikana havaittiin 29 eri lintulajia (Taulukko 1), joista pääosan arvioitiin varmasti tai todennäköisesti pesivän alueella tai ainakin sen välittömässä läheisyydessä niin, että lajien pesimäreivi (esim. ruokailualue) ulottuu selvitysalueelle. Joidenkin lajien osalta varsinaiset pesäpaikat sijoittuvat todennäköisesti varsinaisen kaava-alueen ulkopuolelle (mm. palokärki ja varis). Palokärjen osalta alueella tehtiin vain syönnöshavaintoja.

Alueella runsaimpia pesimälajeja ovat tavanomaiset metsien yleislajit kuten peippo, pajulintu, vihervarpunen, sepelkyyhky ja punarinta. Tavanomaisia ovat myös tali- ja sinitäinen, musta-, laulu- ja punakylkirastas sekä räkättirastas. Myös mustapääkerttuja havaittiin useita. Varislinnuista havaittiin harakka ja varis.

Selvitysalueen keskelle sijoittuvan peltoalueen eteläpuolella on varttunutta kuusivaltaista kangasmetsää, jossa esiintyy myös jonkin verran lahoppua. Metsäalueella havaittiin kuusivaltaisten metsien tyyppilajistoa kuten puukiipijä, hömötiäinen, rautiäinen ja hippiäinen. Lisäksi alueella oli palokärjen syönnös jälkiä.

14.9.2016

Kuva 2. Vihervarpunen (*Carduelis spinus*) kuuluu selvitysalueen lintulajistoon.

Alueen pohjoisosassa, asutuksen tuntumassa havaittiin kulttuuriympäristöjen lajistoa kuten viherpeippo, räkättirastas, tikli ja västäräkki sekä fasaani. Selvitysalueen lounaisosan metsäalue on kosteampaa lehtomaista tuoretta kangasta ja osittain hieman korpimaista havumetsää. Alueella havaittiin mm. närhi, kirjosiippo, punarinta, vihervarpunen, räkätti- ja punakylkirastas, hippiäinen ja hömötiainen.

Uusimman uhanalaisuusluokituksen mukaisesti alueella havaituista lajeista uhanalaisiksi luokitellaan viherpeippo (VU, vaarantunut) sekä hömötiainen (VU, vaarantunut). Lintudirektiivin liitteen I lajilistaan alueella havaituista lajeista kuuluu pyy (Kuva 1).

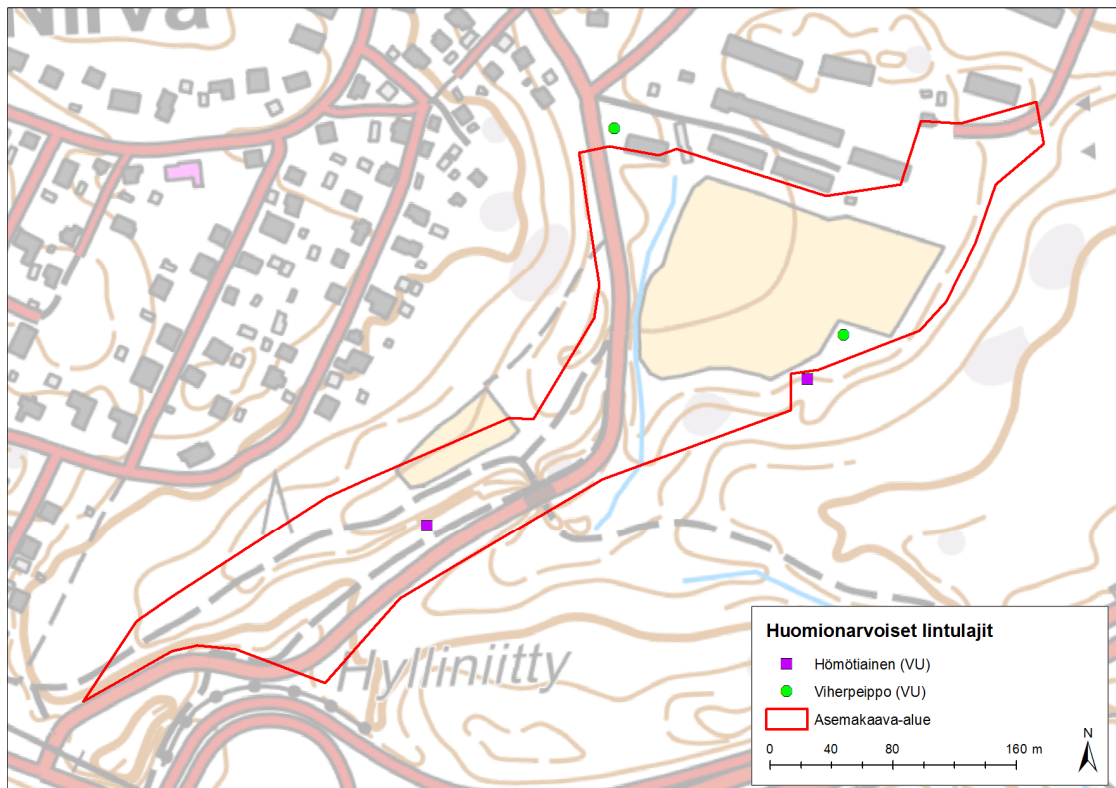
Alueella ei ole linnustollisesti erityisen arvokkaita alueita. Keskiosien peltoalueen eteläpuolisella varttuneemmalla metsäalueella on kuitenkin merkitystä metsälajiston elinympäristönä.

Taulukko 2. Selvitysalueella touko- ja kesäkuussa havaitut lintulajit.

Havaitut lajit	Tieteellinen nimi
Fasaani	<i>Phasianus colchicus</i>
Pyy	<i>Tetrastes bonasia</i>
Sepelkyyhky	<i>Columba palumbus</i>
Käpytikka	<i>Dendrocopos major</i>
Västäräkki	<i>Motacilla alba</i>
Rautiainen	<i>Prunella modularis</i>
Punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>
Mustarastas	<i>Turdus merula</i>

14.9.2016

Räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>
Laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>
Punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>
Mustapääkerttu	<i>Sylvia atricapilla</i>
Lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>
Tiltalitti	<i>Phylloscopus collybita</i>
Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>
Hippiäinen	<i>Regulus regulus</i>
Harmaasiippo	<i>Muscicapa striata</i>
Kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Hömötiainen	<i>Parus montanus</i>
Kuusitiainen	<i>Parus ater</i>
Sinitiainen	<i>Parus caeruleus</i>
Puukiipijä	<i>Certhia familiaris</i>
Närhi	<i>Garrulus glandarius</i>
Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>
Viherpeippo	<i>Carduelis chloris</i>
Tikli	<i>Carduelis carduelis</i>
Vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>
Harakka	<i>Pica pica</i>
Varis	<i>Corvus corone</i>
Palokärki (syönnöksiä)	<i>Dryocopus martius</i>

Kuva 3. Huomionarvoisten lintulajien havaintopaikat

14.9.2016

4.2 Uhanalaiset, silmälläpidettävät, lintudirektiivin liitteen I lajit ja Suomen kansainväliset vastuulajit

Suojelullisesti arvokkaiden lajien havainnot on esitetty taulukossa 3 ja kuvassa 3. On huomattava, että kuvaan 3 merkityt lintujen havaintopaikat eivät ole pesimäpaikkoja ja että lintujen pesimäreviirit ovat havaintopisteitä laajempia alueita.

Alueella havaitut huomionarvoiset lajit:

Hömötiainen (*Poecile montanus*)

Vaarantunut (VU). Voimakas metsätalous on johtanut luonnontilaisen kaltaisten metsien ja erityisesti lahoppuun vähenemiseen, joka lienee pääsyyntä hömötiaisen voimakkaaseen taantumiseen. Yksi laulava hömötiainen havaittiin metsärinteessä selvitysalueen eteläosassa ja toinen alueen lounaisosassa. Laji voi pesiä alueella esim. pöntössä tai puunkolossa. Pesäpaikkaa ei havaittu.

Viherpeippo (*Carduelis chloris*)

Varantunut (VU). Viherpeippo pesii metsiköissä ja puistoissa ja se on hyvin sopeutunut kulttuurimaisemaan. Suomessa lajin levinneisyys ulottuu nykyään jo lähes koko maahan, mutta pesimäkanta harvenee selkeästi pohjoista kohden mennessä. Maan tihein kanta sijoittuu Etelä-Suomeen. Viherpeipon uhanalaisuuden ainoaksi syyksi on voitu tunnistaa *Trichomonas gallinae* -alkueläimen aiheuttama sairaus, joka on lisännyt voimakkaasti yksilöiden kuolevuutta. Sairaus todettiin ensimmäistä kertaa Etelä-Suomessa vuonna 2008 ja on johtanut viherpeippopopulaation vähenemiseen 58 prosentilla kolmen sukupolven (13 vuoden) aikana (Tiainen ym. 2015). Selvitysalueella havaittiin kaksi laulavaa viherpeippoja.

Pyy (*Tetrastes bonasia*)

Lintudirektiivin liitteen I laji. Suomessa pyy on yleinen pesimälaji lähes koko maassa. Laji suosii kuusta kasvavia metsiä, ja sen levinneisyysalue noudattelee Suomessa kuusen levinneisyyttä. Soidintava pyy havaittiin selvitysalueen eteläosan metsäalueella.

14.9.2016

Kuva 4. Pyy (*Tetrastes bonasia*) havaittiin selvitysalueen eteläosassa.

Palokärki (*Dryocopus martius*)

Lintudirektiivin liitteen I laji. Palokärki viihtyy monenlaisissa metsissä suosien männiköitä ja sekametsiä. Laji on Suomessa yleinen pesimälaji ja kanta on runsastunut viime vuosikymmenten aikana. Palokärjen syönnösjälkiä (kuorittuja ja "hakattuja" puita) havaittiin selvitysalueen eteläosassa, mutta itse lajia ei havaittu. Lajin reviiri on melko laaja.

Alueellisesti uhanalaisia tai Suomen kansainvälisistä vastuulajeja alueella ei havaittu.

Taulukko 3. Kartoituksessa toukokuussa 2016 havaitut suojelullisesti arvokkaat lajit (DIR= lintudirektiivin liitteen I laji, EVA=kansainvälinen vastuulaji)

Laji	Tieteellinen nimi	Paria	IUCN	DIR	EVA
Pyy	<i>Tetrastes bonasia</i>	1	-	X	-
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	0-1	-	X	-
Hömötiainen	<i>Poecile montanus</i>	1-2	VU	-	-
Viherpeippo	<i>Carduelis chloris</i>	1-2	VU	-	-

5 Johtopäätökset ja suositukset

Ilokaanpuiston asemakaava-alueen linnusto edustaa melko tavanomaista kulttuuriympäristöjen ja tuoreiden kankaiden sekä lehtojen lajistoa. Alueen eteläosassa on varttuneempaa havumetsää, jolla on merkitystä metsälintulajien elinympäristönä.

Alueella havaittuja valtakunnallisesti uhanalaisia lajeja olivat hömötiainen (VU, vaarantunut) ja viherpeippo (VU, vaarantunut). Molemmat lajit esiintyvät Suomessa yhä melko runsaslukuisina, vaikka niiden kannat ovatkin

14.9.2016

valtakunnallisesti taantuneet voimakkaasti. Hömötiainen vaatii pesimäympäristökseen varttunutta havupuuvältaista metsää. Viherpeipon elinympäristöä ovat puolestaan puistot, puutarhat ja erilaiset metsiköt. Tällaisten elinympäristöjen säilyttäminen alueella edesauttaa lajien säilymistä alueen pesimälinnustossa.

FCG SUUNNITTELU JA TEKNIikka OY

Laatinut:

Tiina Mäkelä
suunnittelija, FM

LÄHTEET

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. - kaavoituksessa, YVA -menettelyssä ja Natura -arvioinnissa. - Ympäristöopas 109.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 - The 2015 Red List of Finnish Bird species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.

Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehikoinen, A. 2011: Suomen III Lintuatlas. - Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. < atlas3.lintuatlas.fi > (luettu 22.5.2016).

Väisänen, R.A. 2015: Maalintujen kartoituslaskentaohjeet. Risto A. Väisänen päivittämä versio ohjeesta "Maalintujen kartoituslaskentaohjeet", joka on sivuilla 58-70 teoksessa Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet, Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. painos 1988.

Ympäristöhallinto 2013: Kansainväliset vastuulajit: Linnut. <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7BD3AFA921-1A04-4A3C-8703-02A23589815B%7D/56873> (luettu 12.9.2016)